

Vlaamse Arbeidsrekening

Raming van de binnenlandse werkgelegenheid
in arbeidsvolume bij de loontrekkenden

Update 2016

www.steunpuntwerk.be/cijfers

Katleen Pasgang

September 2018

Methodologie

Steunpunt Werk

Naamsestraat 61 bus 3551 - 3000 Leuven

T:+32 (0)16 32 32 39

steunpuntwerk@kuleuven.be

www.steunpuntwerk.be

Inleiding

Een arbeidsrekening is een raamwerk voor het integreren van arbeidsmarktstatistieken: een intern consistente raming van kernvariabelen met betrekking tot de arbeidsmarkt. In de arbeidsrekening wordt bestaande arbeidsmarktinformatie in een logisch geheel van op elkaar aansluitende gegevens geïntegreerd met duidelijk gedefinieerde begrippen en identiteitsrelaties. De primaire doelstelling van dit integratieproces bestaat er in om op een systematische wijze inzicht te bieden in de toestand en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (Herremans, 2007).¹

Onderstaand overzicht geeft de voornaamste componenten weer die we in de Vlaamse arbeidsrekening behandelen: de bevolking naar socio-economische positie, de binnenlandse werkgelegenheid, de jobs en de vestigingen. De conceptuele definities dienen als leidraad bij het uitvoeren van de Vlaamse arbeidsrekening. Ze vormen het vertrekpunt voor het uitwerken van de methodologie en de concrete invulling van de arbeidsrekening. Voor de uitvoering van de Vlaamse arbeidsrekening vertrekken we van het jaar 2007 als nulmeting van de binnenlandse werkgelegenheid en van het jaar 2006 voor de nulmeting van de overige componenten.

In dit methodologisch rapport beschrijven we de methodologie voor de raming van de *binnenlandse werkgelegenheid, uitgedrukt in arbeidsvolume* (voltijdsequivalenten en arbeidsuren) voor het jaar 2016. Het betreft hierbij een update van de raming en bijhorende methodologie voor de nulmeting 2007 (Boussé & Herremans, 2010)² en een uitbereiding van de data en methodologie voor de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in *personen* (Vanderbiesen, 2017).³

Overzicht. Componenten en conceptuele definities Vlaamse arbeidsrekening⁴

Component	Definitie	
Bevolking naar socio-economische positie	Totale bevolking	Personen die in België / het Vlaams Gewest wonen
	Niet-beroepsactieve bevolking	Inwoners die niet werken en niet beschikbaar zijn voor een job en/of niet actief op zoek zijn naar werk
	Beroepsbevolking	Inwoners die ofwel werken ofwel beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek zijn naar werk.
	Werkloze beroepsbevolking	Inwoners die niet werken, maar wel beschikbaar zijn voor een job en actief op zoek zijn naar werk
	Werkende beroepsbevolking	Inwoners die werken
Binnenlandse werkgelegenheid	Arbeid die ingezet wordt in Belgische / Vlaamse vestigingen, uitgedrukt in personen of arbeidsvolume	
Jobs	Vervulde arbeidsplaatsen in Belgische / Vlaamse vestigingen = arbeid die ingezet wordt in Belgische / Vlaamse vestigingen, uitgedrukt in arbeidsplaatsen	
Vestigingen	In België / Vlaanderen gevestigde productie-eenheden	

Bron: Herremans, 2007

¹ Herremans, W. (2007). Concept Vlaamse arbeidsrekening (WSE Report 9-2007). Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie

² Boussé, D. & Herremans, W. (2010). *Vlaamse Arbeidsrekening. Raming van het arbeidsvolume bij loontrekkenden. Nulmeting 2007* (Methodologisch rapport). Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie

³ Vanderbiesen, W. (2017). Vlaamse arbeidsrekening. Raming van de binnenlandse werkgelegenheid / pendel. Update 2015. Leuven: Steunpunt Werk

⁴ De methodologie van de raming van de bevolking naar socio-economische positie, jobs en vestigingen is terug te vinden in de methodologische rapporten op www.steunpuntwerk.be, onder 'Publicaties', publicatietype 'Methodologie'

De binnenlandse werkgelegenheid omvat alle werkende personen die hun hoofdactiviteit uitoefenen op Vlaams/Belgisch grondgebied. Ze geeft aan welke arbeid ingezet wordt voor de economische activiteit in Vlaanderen/België. In de Vlaamse arbeidsrekening willen we de binnenlandse werkgelegenheid uitdrukken in personen (Vanderbiesen, 2017), maar ook in een arbeidsvolume. Bij een weergave in personen wordt elke werkende één keer geteld, terwijl er bij de omzetting naar een arbeidsvolume rekening gehouden wordt met deeltijdse prestaties, onvolledige prestaties (bijvoorbeeld bij ziekte) en eventueel overuren. Het arbeidsvolume biedt dan ook een betere weergave van de exacte hoeveelheid arbeid die ingezet of gepresteerd wordt. Dit kan een meerwaarde betekenen op verschillende vlakken (Herremans et al., 2008).

Ten eerste is de evolutie van het arbeidsvolume niet steeds gelijk aan de evolutie van het aantal werkende personen of jobs. Enerzijds kunnen we als gevolg van de toename van deeltijdse arbeidsprestaties verwachten dat het arbeidsvolume structureel trager zal groeien dan het aantal werkenden. Anderzijds zullen heel wat ondernemingen bij een conjuncturomslag vaak eerst het aantal arbeidsuren aanpassen vooraleer over te gaan tot ontslag dan wel de aanwerving van werknemers. Zo kan het volume overuren of tijdelijke werkloosheid bijgesteld worden in functie van vraagschommelingen. Dit heeft een impact op het arbeidsvolume, maar niet op de omvang van het personeelsbestand.

Ten tweede biedt het arbeidsvolume bijkomend inzicht in de spreiding en verdeling van arbeid. Dit levert voor het beleid relevante informatie. Jaren geleden werd arbeidsherverdeling nog ingeroepen als maatregel om de werkloosheid terug te dringen. Met een lagere gemiddelde arbeidsduur per job, zou het totale arbeidsvolume verdeeld worden over een grotere groep van werkenden. Tegenwoordig wordt meer in termen gedacht van een herverdeling van het arbeidsvolume over de hele loopbaan zodat meer mensen langer aan het werk blijven.

Ten derde stelt het arbeidsvolume ons in staat om de samenhang van arbeid met de economische activiteit of de toegevoegde waarde te verduidelijken. Zo is de arbeidsproductiviteit (bijvoorbeeld productiviteitsgroei per arbeidsuur) een van de determinanten voor de verklaring van economische groei.

In dit rapport behandelen we de methodologie voor het integreren van het arbeidsvolume in de Vlaamse arbeidsrekening. Omdat er voor de zelfstandigen geen populatiebestanden beschikbaar zijn met volumegegevens, richten we ons hier enkel op de loontrekkenden. De bedoeling is om duidelijk aan te geven op welke wijze de ontwikkelde concepten worden geoperationaliseerd. We bekijken achtereenvolgens de selectie van bronstatistieken, het harmoniseren van de primaire gegevens uit de bronstatistieken en het uitvoeren van bijstellingen en correcties aan de hand van secundaire bronnen.

1. Concept

De loontrekkende arbeid die ingezet wordt in Vlaanderen/België, drukken we in deze raming uit in totaal *aantal voltijdsequivalenten of gepresteerde arbeidsuren* (per werknemer) per jaar. We hanteren hierbij de notie van voltijdse equivalenten, zoals toegepast bij RSZ en RSZPPO. Deze notie wordt door RSZ(PPO) berekend als de verhouding tussen de aangegeven bezoldigde arbeidsprestaties van de werknemers en de prestaties van de fictieve referentiepersoon voor een volledig kwartaal (zie annex voor een uitgebreide toelichting van het concept VTE bij RSZ). Prestaties van minder dan één voltijds equivalent kunnen hun oorsprong vinden in (1) een kortere periode van tewerkstelling (geen volledig kwartaal gewerkt), (2) deeltijdse prestaties (wekelijkse arbeidsduur lager dan die van de referentiepersoon),

of (3) periodes van afwezigheid niet gedekt door een loon (bijvoorbeeld gelijkgestelde dagen). Toch is de notie voltijdse equivalenten bij RSZ(PPO) ruimer dan de werkelijk gepresteerde arbeidstijd en worden wettelijke feestdagen en vakantiedagen mee in rekening gebracht. Bij de raming van het arbeidsvolume in de Vlaamse arbeidsrekening zullen we hiervoor corrigeren (zie infra).

2. Bronstatistieken

De bronstatistiek is in de eerst plaats de Vlaamse Arbeidsrekening zelf, met name de binnenlandse werkgelegenheid (voor loontrekkenden) uitgedrukt in personen. Het is deze component uit de Vlaamse Arbeidsrekening die we willen omzetten naar een arbeidsvolume. Voor deze omzetting maken we gebruik van de tewerkstellingsgegevens van RSZ en RSZPPO waarbij het aantal loontrekkenden uitgedrukt wordt in personen en in voltijdse equivalenten.

In de statistieken van RSZ is de werkplaats gekend op gedecentraliseerd niveau (werkplaats van de vestiging). Bij RSZPPO is de werkplaats gekend op gecentraliseerd niveau (werkplaats van de werkgever).

3. Harmonisatie

De binnenlandse werkgelegenheid, zoals geraamd in de Vlaamse Arbeidsrekening, geeft enkel gegevens over het aantal loontrekkenden. Gezien we het arbeidsvolume willen berekenen op basis van voltijdse equivalenten moeten deze aantallen omgezet worden in voltijdse equivalenten. Gegevens van RSZ en RSZPPO geven informatie over zowel het aantal loontrekkenden op het einde van elk kwartaal als over het aantal voltijdse equivalenten gepresteerd door deze loontrekkenden over dat kwartaal. Dit maakt het mogelijk om een verhouding van voltijdse equivalenten ten opzichte van het aantal loontrekkenden te berekenen. Wanneer we de aantallen uit de binnenlandse werkgelegenheid vermenigvuldigen met deze verhouding, bekomen we de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in voltijdse equivalenten.

We gaan daarbij in twee stappen te werk. Eerst berekenen we jaargemiddelden voor de gegevens van RSZ(PPO). Daarna passen we de verhouding 'voltijdse equivalenten ten opzichte van het aantal loontrekkenden' bij RSZ(PPO) toe op het aantal loontrekkenden uit de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in personen.

3.1. Berekenen jaargemiddelden

3.1.1. RSZ

De gedecentraliseerde RSZ-statistieken zijn vanaf 2015 beschikbaar op de laatste dag van elk kwartaal, opgesplitst volgens geslacht, gemeente van de werkplaats en sector (Nace Rev. 2). Tot en met 2014 waren deze gegevens enkel beschikbaar op de laatste dag van het tweede en vierde kwartaal. De berekening van het jaargemiddelde van de RSZ-loontrekkenden en voltijdse equivalenten (VTE) volgens werkplaats gebeurt vanaf 2015 dan ook op basis van de vier kwartalen van het jaar, terwijl dit tot en met 2014 enkel gebeurde op basis van het tweede en vierde kwartaal. Hierdoor moet rekening worden gehouden met een **tijdreeksbreuk**. Deze tijdreeksbreuk is vooral merkbaar in sectoren met een seizoengebonden werkgelegenheid, zoals de primaire sector (p1) of de sector 'recreatie, cultuur en sport' (q1).

De gegevens over het aantal VTE hebben betrekking op heel het kwartaal (zie supra). Op basis van de gedecentraliseerde bestanden van RSZ berekenen we jaargemiddelden, voor het aantal loontrekkenden en het aantal VTE, per combinatie van de werkplaatsgemeente, geslacht, leeftijdscategorie, nace3-sector en arbeidsregime. Combinaties waar er wel VTE worden geteld tijdens het kwartaal, maar geen werknemers op de laatste dag van het kwartaal worden niet meegenomen. Dit is conform de raming van de binnenlandse werkgelegenheid uitgedrukt in personen, waarbij we enkel die werknemers weerhouden die aan het werk waren op de laatste kwartaaldag.

Voor referentiejaar 2016 worden de gegevens op de laatste dag van elk kwartaal omgerekend naar een jaargemiddelde (tabel 2). De VTE zijn reeds kwartaalcijfers. De jaargemiddelden (van zowel de aantallen als de VTE) worden berekend als het gemiddelde van de kwartaalcijfers.

Tabel 1. Berekening van het gemiddeld aantal loontrekkenden en VTE gekend bij RSZ per kwartaal en per jaar (volgens werkplaats; België en Vlaams Gewest; 2016)

Loontrekkenden		België	Vlaams Gewest
31 december '15		3 424 883	1 998 644
31 maart '16		3 446 922	2 014 846
30 juni '16		3 472 066	2 032 595
30 september '16		3 489 230	2 052 522
31 december '16		3 462 616	2 025 502
Stap 2			
Gemiddelde 1 ^{ste} kwartaal '16	(31 december '15 + 31 maart '16)/2	3 435 903	2 006 745
Gemiddelde 2 ^{de} kwartaal '16	(31 maart '16 + 30 juni '16)/2	3 459 494	2 023 721
Gemiddelde 3 ^{de} kwartaal '16	(30 juni '16 + 30 september '16)/2	3 480 648	2 042 559
Gemiddelde 4 ^{de} kwartaal '16	(30 september '16 + 31 dec. '16)/2	3 475 923	2 039 012
Jaargemiddelde 2016	(gem. 1 ^{ste} kwartaal '16 + gem. 2 ^{de} kwartaal '16 + gem. 3 ^{de} kwartaal '16 + gem. 4 ^{de} kwartaal '16)/4	3 462 992	2 028 009
VTE		België	Vlaams Gewest
31 maart '16		2 830 151	1 653
30 juni '16		2 870 621	1 682 110
30 september '16		2 816 869	1 660 116
31 december '16		2 910 965	1 703 160
Jaargemiddelde 2016	(31 maart '16 + 30 juni '16 + 30 september '16 + 31 december '16)/4	2 857 152	1 674 622

Bron: RSZ Gedecentraliseerde statistiek (Bewerking Steunpunt Werk)

3.1.2. RSZPPO

De RSZPPO-statistieken zijn beschikbaar op de laatste dag van elk kwartaal, opgesplitst volgens geslacht, leeftijd, gemeente van de werkplaats en sector (Nace Rev. 2), en worden omgerekend naar kwartaalgemiddelden en een jaargemiddelde (tabel 3 en 4). De gegevens over het aantal VTE hebben betrekking op heel het kwartaal (zie supra). Op basis van de RSZPPO-bestanden berekenen we jaargemiddelden voor het aantal loontrekkenden en het aantal VTE, eveneens per combinatie van de werkplaatsgemeente, geslacht, leeftijdscategorie, nace3-sector en arbeidsregime.

Op basis van de gegevens voor de vijf onderscheiden kwartalen ramen we de kwartaalgemiddelden door het gemiddelde te nemen van de laatste dag van het vorige kwartaal en de laatste dag van het huidige kwartaal. De jaargemiddelden (van zowel de aantallen als de VTE) worden berekend als het gemiddelde van de kwartaalcijfers.

Tabel 2. Berekening van het gemiddeld aantal loontrekkenden en VTE gekend bij RSZPPO per kwartaal en per jaar (volgens werkplaats; België en Vlaams Gewest; 2016)

Loontrekkenden		België	Vlaams Gewest
31 december '15		361 923	177 422
31 maart '16		362 680	177 344
30 juni '16		364 465	178 366
30 september '16		361 752	176 662
31 december '16		366 102	179 253
Stap 2			
Gemiddelde 1 ^{ste} kwartaal '16	(31 december '15 + 31 maart '16)/2	362 302	177 383
Gemiddelde 2 ^{de} kwartaal '16	(31 maart '16 + 30 juni '16)/2	363 573	177 855
Gemiddelde 3 ^{de} kwartaal '16	(30 juni '16 + 30 september '16)/2	363 109	177 514
Gemiddelde 4 ^{de} kwartaal '16	(30 september '16 + 31 dec. '16)/2	363 927	177 958
Jaargemiddelde 2016	(gem. 1 ^{ste} kwartaal '16 + gem. 2 ^{de} kwartaal '16 + gem. 3 ^{de} kwartaal '16 + gem. 4 ^{de} kwartaal '16)/4	363 227	177 677
VTE		België	Vlaams Gewest
31 december '15		276 991	132 541
31 maart '16		276 935	132 160
30 juni '16		277 017	132 513
30 september '16		271 316	128 680
31 december '16		279 348	133 625
Stap 2			
Gemiddelde 1 ^{ste} kwartaal '16	(31 december '15 + 31 maart '16)/2	276 963	132 351
Gemiddelde 2 ^{de} kwartaal '16	(31 maart '16 + 30 juni '16)/2	276 976	132 337
Gemiddelde 3 ^{de} kwartaal '16	(30 juni '16 + 30 september '16)/2	274 167	130 597
Gemiddelde 4 ^{de} kwartaal '16	(30 september '16 + 31 dec. '16)/2	275 332	131 153
Jaargemiddelde 2016	(gem. 1 ^{ste} kwartaal '16 + gem. 2 ^{de} kwartaal '16 + gem. 3 ^{de} kwartaal '16 + gem. 4 ^{de} kwartaal '16)/4	275 859	131 609

Bron: RSZ Gedecentraliseerde statistiek (Bewerking Steunpunt Werk)

3.2. Berekenen en toepassen verhouding 'VTE per loontrekkende'

In een volgende stap tellen we de gegevens van RSZ en RSZPPO (voor VTE enerzijds en loontrekkenden anderzijds) samen. Op basis van deze cijfers kan een verhouding van het aantal VTE per aantal loon-

trekkenden berekend worden. Zo bekomen we het gemiddeld aantal voltijdse equivalenten per werknemer, en dit voor elke combinatie van werkplaatsgemeente/geslacht/leeftijdscategorie/nace3-sector/arbeidsregime.

In de veronderstelling dat één persoon maximaal twee voltijdse jobs kan combineren hanteren we een maximumgrens van twee VTE per werknemer. Bij een verhouding van meer dan twee VTE per werknemer wordt daarom een alternatieve, gemiddelde verhouding toegekend.

De bekomen verhoudingen worden vervolgens toegepast op de personen met een loontrekkende job in Vlaanderen/België (binnenlandse werkgelegenheid) uit de Vlaamse arbeidsrekening. Met andere woorden, we vermenigvuldigen het aantal personen met een loontrekkende job in Vlaanderen/België uit de Vlaamse arbeidsrekening met de verhouding VTE/loontrekkende op basis van RSZ(PPO). Zo bekomen we het aantal VTE.

Voor de combinaties van werkplaatsgemeente/geslacht/leeftijd/nace3-sector/arbeidsregime die wel voor komen in de Vlaamse arbeidsrekening, maar niet in de gegevens van RSZ(PPO), berekenen we een verhouding op Belgisch niveau, waarbij de variabele gemeente niet meer in rekening genomen wordt. De keuze voor gemeente is ingegeven door het feit dat van de vijf opgenomen variabelen (geslacht, leeftijd, gemeente, nace3, arbeidsregime), de gemeente waarschijnlijk de minst doorslaggevende is wat betreft de verhouding VTE/loontrekkende. De zeldzame combinaties die met die algemene verhouding nog steeds niet voorkomen in de RSZ(PPO) bestanden vervangen we door een algemene verhouding voor geheel België. Deze is 0,818 VTE per loontrekkende in 2016.

Het toepassen van deze verhoudingen van het aantal VTE per loontrekkende gebeurt niet voor de groep studenten, aangezien de gegevens voor studenten reeds uitgedrukt zijn in voltijds equivalenten, en omdat er voor studenten geen correctie met betrekking tot vakantiedagen nodig is (zie infra). De studenten worden dan ook pas op een later tijdstip meegenomen.

4. Bijschattingen en correcties

4.1. Correctie conventionele vakantiedagen

In een volgende stap wordt het aantal voltijds equivalenten gecorrigeerd voor vakantiedagen. Dit naar analogie met de nationale rekeningen. De vakantiedagen zijn immers inbegrepen bij de voltijdse equivalenten in de gegevens van RSZ(PPO). Omdat het niet om gepresteerde arbeidsdagen gaat, laten we de vakantiedagen niet meetellen in de raming van het arbeidsvolume. Daarom verminderen we het aantal voltijds equivalenten met een (geschat) equivalent van voltijdse conventionele vakantiedagen.

In 2016 waren er 261 werkdagen (vijfdagenstelsel). Voor vakantiedagen gaan we voor beide jaren uit van een gemiddelde van 21,7 conventionele vakantiedagen + 10 wettelijke feestdagen, over alle sectoren heen, behalve voor onderwijs. Dit gemiddelde leiden we af uit de loonenquête van de FOD Economie (2014) (tabel 3). Omdat het enquêtegegevens betreft, onderhevig aan fouten- en betrouwbaarheidsmarges, opteren we er voor om niet verder te differentiëren naar sector of regio. Voor alle sectoren (behalve onderwijs) passen we een gemiddelde van 21,7 conventionele vakantiedagen toe. We gebruiken hier de loonenquête uit 2014 omdat daarin drie extra sectoren bevroegd werden, met name het onderwijs, de gezondheidszorg en de overige publieke diensten (NACE M, N en O). Deze sectoren

zullen om de vier jaar bevestigd worden in de loonenquête. We zullen daarom telkens de laatste loonenquête gebruiken waarin deze sectoren bevestigd werden (cf. de enquête van 2014). Tot 2013 werd met name gebruik gemaakt van de loonenquête van 2010, en werd op basis van de resultaten uit deze enquête het aantal VTE nog verminderd met exact 21 conventionele vakantiedagen. De vermeerdering van het aantal in mindering genomen conventionele vakantiedagen vanaf 2014 (van 21 naar 21,7 dagen) leidt bijgevolg tot een **tijdreeksbreuk** en heeft een impact op de evolutie (cf. daling) van het berekende totale arbeidsvolume vanaf 2014.

Uiteindelijk tellen we in 2016 voor alle sectoren (behalve onderwijs) 229,3 werkdagen: 261 werkdagen – 21,7 vakantiedagen – 10 wettelijke feestdagen (een verhouding van 229,3/261). Voor onderwijs tellen we 186 werkdagen (een verhouding van 186/261). Dit is naar analogie met de berekening bij de nationale rekeningen: hier wordt het aantal gepresteerde dagen in het onderwijs berekend als het aantal werkdagen min de schoolvakanties en min de wettelijke feestdagen die niet in het weekend of in de schoolvakantie vallen. Hierdoor komen we voor 2016 aan 186 gepresteerde dagen voor deze sector. Rekening houdend met 261 werkdagen komt dit overeen met 75 vakantiedagen (= schoolvakanties + wettelijke feestdagen niet in weekend en niet in schoolvakantie). Voor deze correctie vermenigvuldigen we dan ook het aantal voltijdse equivalenten uit de Vlaamse arbeidsrekening met de bovengenoemde verhoudingen: 186/261 voor de sector onderwijs en 229,3/261 voor de andere sectoren.

Tabel 3. Gemiddeld aantal conventionele vakantiedagen naar Nace-sector in de Loonenquête 2014 (België en gewesten)

nace	België	Brussel	Vlaanderen	Wallonië
8	20,0	20,0	20,0	20,1
9	nb	nb	nb	nb
10	20,4	20,0	20,4	20,4
11	20,4	20,1	20,6	20,1
12	20,0	20,0	20,0	20,0
13	21,0	20,0	20,9	21,7
14	20,0	20,0	20,0	20,0
15	20,0	20,0	20,0	20,0
16	20,4	29,1	20,0	20,1
17	20,3	20,9	20,1	20,7
18	20,2	22,2	20,0	20,1
19	20,8	nb	20,8	23,5
20	21,7	20,4	21,1	23,7
21	24,6	22,4	20,1	27,7
22	21,0	20,0	20,8	22,5
23	21,3	20,0	22,1	20,6
24	21,0	20,3	20,5	21,8
25	21,4	20,1	21,0	22,2
26	20,4	20,0	20,5	20,0
27	20,9	20,5	21,5	20,0
28	21,0	23,8	20,1	22,2
29	21,3	20,3	21,4	21,5
30	20,1	20,0	20,4	20,0
31	20,0	nb	20,0	20,0
32	20,3	24,6	20,1	20,8
33	24,4	23,4	25,2	22,8
35	25,3	20,3	27,3	25,9
36	27,5	27,7	27,9	26,9
37	22,8	20,0	20,0	25,2
38	22,9	27,6	21,8	22,0
39	20,3	nb	20,0	21,0
41	21,7	20,6	20,0	24,0
42	20,1	20,0	20,0	20,2
43	20,8	21,9	20,3	21,0
45	20,4	20,0	20,4	20,6

46	21,6	23,1	21,4	20,4
47	21,8	21,5	21,7	22,0
49	24,2	24,2	25,6	21,2
50	20,2	nb	20,3	20,0

Bron: FOD Economie / Statbel

51	20,0	nb	20,0	20,0
52	23,8	21,9	25,0	21,2
53	20,0	20,0	20,0	20,0
55	20,1	20,0	20,1	20,2
56	20,1	20,1	20,1	20,1
58	23,9	20,0	25,1	24,8
59	21,7	20,5	21,8	22,7
60	20,7	21,0	20,5	20,0
61	20,7	20,6	20,1	21,7
62	21,7	21,7	21,7	21,7
63	21,0	20,0	22,3	20,6
64	21,2	21,5	20,4	20,8
65	23,6	24,8	21,7	21,9
66	23,6	24,3	21,8	24,5
68	21,5	20,6	20,2	24,8
69	21,9	23,1	21,9	20,0
70	21,4	20,9	21,3	22,5
71	22,1	24,6	20,8	21,4
72	24,3	23,9	24,6	24,3
73	21,9	22,5	21,4	21,8
74	20,6	23,2	20,1	20,4
75	24,3	nb	25,3	23,2
77	21,8	25,3	21,2	20,5
78	21,2	23,1	20,7	21,6
79	21,9	20,7	22,4	21,0
80	22,1	23,7	21,3	22,3
81	20,7	21,3	20,6	20,0
82	20,9	21,1	20,3	21,8
85	20,4	21,1	20,2	20,0
86	23,7	23,0	23,7	24,0
87	22,5	21,8	22,3	23,0

88	21,2	20,8	21,1	21,8
90	22,6	23,0	23,6	21,0
91	25,3	24,9	27,3	21,4
92	20,8	20,0	21,7	20,0
93	22,6	20,0	26,8	20,6
94	21,8	23,8	20,4	20,4

95	20,1	20,0	20,1	20,0
96	20,3	20,3	20,1	20,4
Totaal	21,7	22,0	21,6	21,9

4.2. Toevoeging studenten

Na de correctie voor vakantiedagen worden de studenten toegevoegd. Het aantal studenten uit de Vlaamse arbeidsrekening is reeds uitgedrukt in voltijdse equivalenten.

Sinds 1 januari 2012 voorziet een nieuwe regelgeving voor studentenarbeid een jaarlijks contingent van 50 werkdagen met verminderde sociale zekerheidsbijdragen, ongeacht de periode waarin deze worden gewerkt. Voorheen waren er dat maximaal 23 dagen gedurende de zomermaanden (het derde kwartaal) en 23 verspreid over de overige drie kwartalen.

Om de studenten te berekenen doen we een beroep op gegevens van RSZ en RSZPPO. Het gaat daarbij om de som van alle studenten met een studentencontract die in de loop van het kwartaal bij RSZ of RSZPPO gekend waren. Om dubbeltellingen te vermijden met de reguliere tewerkstelling, gemeten op de laatste kwartaaldag, nemen we enkel de studenten in beschouwing die op de laatste dag van het kwartaal niet gekend zijn in een ander statuut. De cijfers zijn per kwartaal beschikbaar, opgesplitst naar geslacht, gedetailleerde leeftijdsklasse en gemeente.

Om te komen tot een gemiddeld aantal studenten per kwartaal wordt rekening gehouden met het maximum toegelaten aantal van 50 werkdagen studentenarbeid op jaarbasis. Hierbij wordt het contingent van 50 werkdagen verdeeld over de vier kwartalen à rato van het aantal getelde studenten in de loop van deze kwartalen. Deze toegekende ('toegelaten') dagen per kwartaal worden vervolgens afgezet op het totaal aantal dagen in elk kwartaal (91 of 92). En die verhouding zal vervolgens worden toegepast om de raming te maken van het gemiddeld aantal studenten per kwartaal.

Op basis van de gemiddelde aantallen voor de vier kwartalen wordt tot slot een jaargemiddelde berekend als het gemiddelde van de vier kwartaalgemiddelden.

Het resultaat van deze berekening is analoog met de definitie van voltijdse equivalenten. Studenten kunnen dus gewoon bij de voltijdse equivalenten uit de Vlaamse arbeidsrekening (na correctie voor vakantiedagen) geteld worden (zie stap 2, tabel 6). Het feit dat de aantallen voor studenten niet gecorrigeerd worden voor vakantiedagen is te verantwoorden doordat studenten niet onderhevig zijn aan vakantiedagen: de aard van hun prestaties brengt dit met zich mee, ze werken namelijk veelal continu in de zomermaanden en hebben geen recht op wettelijke vakantiedagen wanneer ze onderhevig zijn aan verlaagde sociale bijdragen.

4.3. Berekening gepresteerde arbeidsuren

Om voltijdse equivalenten om te rekenen naar een arbeidsvolume in gepresteerde arbeidsuren, moeten we bepalen hoeveel arbeidsuren een voltijdse equivalent bedraagt. Daartoe gebruiken we, op basis van de RSZ- en RSZPPO-aangiften, een maatman per combinatie van sector en gewest. Deze maatman is de gemiddelde wekelijkse arbeidsduur voor een voltijdse referentiewerknemer.

De maatman wordt begrensd tussen 35 en 38 uren per week. De reden voor de ondergrens is dat sinds 2003 in geen enkele sector nog een werkweek van minder dan 35 uren per week wordt gepresteerd. Dit blijkt uit documentatie van FOD WASO op basis van informatie uit de CAO's. De bovengrens is te verklaren door het feit dat de maximale wettelijke arbeidsduur – ook sinds 2003 – op 38 uren per week ligt. Sectoren die hiervan afwijken, moeten dit compenseren met inhaalrustdagen. De waarden die niet tussen deze grenzen liggen zijn in principe geen voorstelling van de referentiewerknemer maar eerder van een gemiddelde werknemer. Deze waarden (onder 35 uur en boven 38 uur) worden dan ook niet in rekening genomen voor het bepalen van de maatman.

Voor de combinaties waarbij we, door deze begrenzing, geen maatman overhouden gebruiken we een algemeen gemiddelde, berekend op basis van de begrensde maatmannen. Deze bleek voor RSZ en RSZPPO samen 37,7 uur per week te zijn in 2016.

In een volgende stap vermenigvuldigen we het aantal voltijds equivalenten, zoals hierboven berekend (en gecorrigeerd voor het aantal vakantiedagen), met deze maatmannen, rekening houdend met de combinaties gewest/sector (stap 3, tabel 6). Door het vermenigvuldigen van het aantal voltijdse equivalenten met het aantal gepresteerde uren per week door een voltijdse referentiewerknemer (= de maatman) bekomen we een raming van het gepresteerde arbeidsvolume op weekbasis, per combinatie van de variabelen sector/werkplaatsgemeente/leeftijd/geslacht/arbeidsregime. Vervolgens rekenen we dit arbeidsvolume op weekbasis verder om naar een arbeidsvolume op jaarbasis, door het eerst te delen door vijf (cf. vijf werkdagen per week) voor een arbeidsvolume op dagbasis, om dit laatste tot slot te vermenigvuldigen met 261 (in 2014 en 2015), het aantal werkdagen in een vijfdagenstelsel in dat jaar (zie tabel 3). Het verschillend aantal werkdagen per jaar en – in mindere mate – de (licht) wijzigende sectorale maatmannen per jaar hebben uiteraard een impact op de omvang van het jaarlijkse arbeidsvolume uitgedrukt in aantal arbeidsuren (niet in aantal VTE). Hiermee moet bijgevolg rekening worden gehouden voor een juiste interpretatie van jaar-op-jaarevoluties.

Tabel 4. Raming van het arbeidsvolume voor loontrekkenden (Vlaams Gewest & België; 2016)

	België	Vlaams Gewest
stap 1: verhouding VTE/personen volgens RSZ(PPO) + toepassing op VAR		
voltijdse equivalenten (a)	3 133 011	1 806 231
aantal loontrekkenden (b)	3 826 219	2 205 686
verhouding (c) = (a) / (b)	0,82	0,82
aantal loontrekkenden in VAR (excl. studenten) (d)	3 790 418	2 183 922
toepassing verhouding (e) = (c) x (d)	3 108 143	1 790 816
Stap 2: toepassing vakantiedagen en toevoeging studenten		
correctie voor vakantiedagen (f)	229,3/261	229,3/261
na correctie vakantiedagen (g) = (e) x (f)	2 730 640	1 573 311
studenten in VTE (h)	37 185	24 210
totaal VTE in VAR (i) = (g) + (h)	2 767 825	1 597 521
Stap 3: maatman + berekening gepresteerde arbeidsuren per week		
maatman (j)	37,66	37,66
gepresteerde uren per week (k) = (i) x (j)	104 236 290	60 162 641
Stap 4: berekening arbeidsuren op jaarbasis		
omzetting week- naar jaarbasis (l)	261/5	261/5
gepresteerde uren per jaar (m) = (k) x (l)	5 441 134 000	3 140 490 000

Noot: Deze tabellen zijn louter illustratief. De eigenlijke berekeningen zijn gebeurd op een hoger detailniveau waardoor de resultaten licht afwijken van de cijfers uit deze tabel. Dit doordat de maatman en het aantal vakantiedagen verschillen over de sectoren.

Bron: RSZ Gedecentraliseerde statistiek (Bewerking Steunpunt Werk)

5. Definities

5.1. WSE(42)-sectorindeling

In de telling van het aantal werkenden volgens werkplaats wordt een opsplitsing gemaakt naar WSE-sector van tewerkstelling, op basis van de Nace-Bel activiteitennomenclatuur. De Nace-sector van de werknemers bij RSZ is gekend volgens de activiteit van de vestiging (gedecentraliseerd), deze van de werknemers bij RSZPPO volgens de activiteit van de werkgever (gecentraliseerd).

Om de sectorgegevens op een overzichtelijke manier weer te geven, worden de codes uit de Nace-Bel-nomenclatuur omgezet naar WSE-sectoren. Hierbij wordt een indeling gemaakt in vier hoofdsectoren. De *primaire* sector omvat de land- en tuinbouw en de visserij. De *secundaire* sector omvat alle industriële nijverheden en ook bouwsector. De *tertiaire* sector omvat vooral commerciële diensten en de *quartaire* sector bundelt vooral niet-commerciële diensten.

De PWA-jobs worden toegewezen aan de Nace-sector 78.1 'arbeidsbemiddeling', waartoe de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen behoren.

Bij de verdeling van de binnenlandse werkgelegenheid van zelfstandigen en helpers naar sector, beschikken we slechts over sectorgegevens per Nace-code op 2 digits. Nace-sector 84 (openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekering) wordt voor de WSE(42)-sectorindeling in principe echter verdeeld over drie WSE-sectoren, op basis van de Nace-codes op 3 digits (84.1/84.2/84.3). Voor de indeling van de binnenlandse werkgelegenheid van zelfstandigen en helpers worden alle personen met een job uit een van deze sectoren toegewezen aan Nace-code 84 (op 2 digit-niveau), en komen zij allen terecht in de WSE-sector q3 (algemene overheidsdiensten).

De WSE-sectorindeling is terug te vinden op www.steunpuntwerk.be, in de rubriek 'Publicaties' (publicatietype 'Classificaties').

Tijdreeksbreuken

De bronstatistieken die worden aangewend voor de opmaak van de Vlaamse arbeidsrekening zijn onderhevig aan administratieve wijzigingen in de tijd. Hierdoor kunnen er kleine, maar soms ook meer ingrijpende tijdreeksbreuken voorkomen die betrekking hebben op de globale tewerkstelling en/of op (verschuivingen in) specifieke activiteitssectoren.

De voornaamste tijdreeksbreuken van de laatste jaren zijn de volgende:

- Vanaf 2010 worden de dienstencheque-ondernemingen prioritair ingedeeld volgens de aard van de geleverde diensten. Hierdoor worden heel wat van deze ondernemingen niet meer onder de sector 'Ter beschikkingstelling van personeel' (Nace 78) of onder 'Maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting' (buurt- en nabijheidsdiensten) (Nace 88)

opgenomen, maar hoofdzakelijk onder de sectoren ‘Diensten in verband met gebouwen’ (poetshulp) (Nace 81) en ‘Overige persoonlijke diensten’ (strijkateliers) (Nace 96). Deze verschuiving gaat gepaard met aanzienlijke sprongen in het aantal werkenden in de corresponderende WSE-sectoren (cf. t14, t15 en q7) tussen 2009 en 2010.

- Vanaf 2011 werd een hervormde RSZ-aangifte voor het overheidspersoneel ingevoerd, die het mogelijk maakt werknemers die zich in bepaalde stelsels van inactiviteit bevinden te onderscheiden. Zo worden de werknemers die zich in een stelsel van terbeschikkingstelling voorafgaand aan het pensioen bevinden, niet langer geteld als tewerkgestelde werknemer. Als gevolg van deze herzieningen (cf. het Capelo-project) werden in 2011 een 12 000-tal RSZ-loontrekkenden minder geteld. Het ging hierbij vooral om een tijdreeksbreuk in de Nace-sectoren 61.1 (‘draadgebonden communicatie’), 85.3 (‘secundair onderwijs’) en 85.4 (‘hoger onderwijs en post-secundair niet-hoger onderwijs’).
- Voor de cijfers van 2012 werd tevens een bijkomende correctie gedaan – ook als gevolg van het Capelo-project – voor werknemers van het ministerie van Defensie, in het kader van de maatregel van de vrijwillige opschorting van prestaties (VOP). Deze correctie resulteerde tot een vermindering van ongeveer 3 500 eenheden in de sector ‘Algemene Overheidsdiensten’ (Nace-sector 84.2).
- Vanaf 2014 moeten werkgevers in hun RSZ-aangifte nauwkeuriger aangeven in welke vestiging van het bedrijf het personeel werkt. Dit leidde tot een verbetering in de kwaliteit van de gegevens over de werkplaats van loontrekkenden. Hieruit blijkt dat het aantal loontrekkende jobs in de hoofdstad Brussel voordien licht overschat werd.
- De gedecentraliseerde RSZ-statistieken zijn vanaf 2015 beschikbaar op de laatste dag van elk kwartaal (zie supra). Voorheen waren deze enkel beschikbaar op de laatste dag van het tweede en het vierde kwartaal. De berekening van het jaargemiddelde van de RSZ-loontrekkenden volgens werkplaats gebeurt vanaf 2015 dan ook op basis van de vier kwartalen van het jaar, en niet meer enkel op basis van het tweede en vierde kwartaal. Hierdoor moet rekening worden gehouden met een tijdreeksbreuk. Deze tijdreeksbreuk is vooral merkbaar in sectoren met een seizoengebonden werkgelegenheid, zoals de primaire sector (p1) of de sector ‘recreatie, cultuur en sport’ (q1).

5.2. Arbeidsregime

Het arbeidsregime omvat drie categorieën: de werkenden in een voltijds regime, de werkenden in een deeltijds regime en de werkenden in een speciaal regime. De deeltijdse prestaties betreffen de prestaties van de werknemer die gemiddeld slechts een gedeelte presteert van de arbeidstijd van de referentiepersoon, d.i. de voltijdse werknemer in dezelfde onderneming (of bij gebrek daaraan in dezelfde sector) die dezelfde arbeid uitoefent als de betrokken werknemer.

De groep personen met een speciaal arbeidsregime omvat de prestaties als seizoenarbeider, interim-werknemer of werknemer met gelimiteerde prestaties. Seizoensarbeid heeft betrekking op korte arbeidsperiodes, hetzij als gevolg van de seizoengebonden aard van het werk, hetzij als gevolg van de noodzaak van de onderneming en om een beroep te doen op versterking voor bepaalde periodes van het jaar. De interim-arbeid betreft de werknemers die door een erkend uitzendbureau ter beschikking gesteld worden van een gebruiker. De aanduiding ‘gelimiteerde prestaties’ geldt voor werknemers die verbonden zijn met de werkgever via een contract van korte duur en voor een tewerkstelling die per dag niet de gewoonlijke dagduur bereikt. Het betreffen hier bijvoorbeeld extra’s in de horeca, monito-

ren in de socio-culturele sector, die voor slechts enkele uren worden aangeworven. De specifieke regelingen voor Gelegenheidsarbeid in de land- en tuinbouw en in de horeca worden ook onder deze categorie opgenomen.

5.3. Werkplaats

De plaats van de vestiging, die de plaats van tewerkstelling van de werknemer bepaalt, is de gemeente (van de vestigingseenheid) waar de werknemer is tewerkgesteld en het arbeidsvolume wordt gerealiseerd. Werknemers zonder vaste plaats van tewerkstelling, werknemers werkend bij de klant, gedetacheerde werknemers en thuiswerkers worden toegewezen aan de vestigingseenheid van de eigen onderneming waarvan zij administratief afhangen.

Voor werknemers van buitenlandse ondernemingen zonder vestiging in België en personeel van huishoudens (waar de woonplaats van de werkgever als plaats van tewerkstelling wordt beschouwd) moet vanaf 2014 een beperkte aanduiding van de plaats van tewerkstelling opgegeven worden. Hierdoor kunnen de werknemers (en hun arbeidsvolume) van ondernemingen die hoofdzakelijk in het Vlaams, Waals of Brussels Hoofdstedelijk Gewest actief zijn, niet aan één specifieke werkgemeente, -RESOC of -provincie worden toegewezen. Vandaar dat vanaf 2014 voor een aantal werknemers deze lagere geografische niveaus niet gekend zijn.

Annex – Arbeidsvolume bij RSZ

De bepaling van het arbeidsvolume gebeurt op basis van alle aangegeven bezoldigde arbeidsprestaties over het ganse kwartaal met uitsluiting van de zuiver fictieve prestaties (vergoeding en arbeidsdagen bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst). Er wordt dus geen rekening gehouden met de periodes die voor de toekenning van bepaalde sociale rechten worden gelijkgesteld met arbeidsdagen en die vaak aanleiding geven tot een vervangings-in-komen. Om een zekere uniformiteit te bewaren worden de vakantiedagen van de arbeiders ook in rekening gebracht (voor de bedienden zijn deze dagen al opgenomen als bezoldigde dagen).

De arbeidsprestaties van een werknemer die in de loop van het kwartaal tewerkgesteld is geweest bij meerdere werkgevers en/of onder verschillende hoedanigheden of in verschillende arbeidsregimes, zijn dus allen opgenomen, en dit volgens de kenmerken van de verschillende prestaties.

De arbeidstijdgegevens worden in de aangiften op een heterogene manier aangegeven. Voor de voltijdse werknemers worden alle prestaties uitgedrukt in dagen en wordt geen enkele aanduiding gegeven van het gemiddeld aantal uren per dag of per week van de werknemer; bijgevolg kunnen de aangegeven dagen niet omgezet worden in uren. Voor de deeltijdse werknemers daarentegen worden de prestaties zowel uitgedrukt in uren als in dagen en moet ook de gebruikelijke arbeidsduur per week van een (fictieve) referentiepersoon – dit is de persoon die voltijds is tewerkgesteld in dezelfde onderneming of, bij gebrek daaraan, in dezelfde bedrijfstak, in een functie gelijkaardig aan deze van de werknemer – aangeduid worden.

Voor de voltijdse werknemers zijn dus noch het reëel aantal bezoldigde (of eventueel gepresteerde) uren, noch de normale wekelijkse arbeidsduur in uren vermeld. Dit verhindert het opmaken van statistieken met betrekking tot bezoldigde (of eventueel gepresteerde) uren. Het is echter wel mogelijk om te berekenen hoe de prestaties van zowel voltijdse als deeltijdse werknemers zich verhouden tot hun referentiepersoon, die geteld wordt als één voltijdsequivalent. Deze berekening geeft dus een aanduiding van de bezettingsgraad van een arbeidsplaats gedurende het kwartaal.

Prestaties van minder dan één voltijdsequivalent kunnen hun oorsprong vinden in:

- een kortere periode van tewerkstelling (geen volledig trimester tewerkgesteld);
- deeltijdse prestaties (wekelijkse arbeidsduur lager dan die van de referentie-persoon);
- periodes van afwezigheid niet gedekt door een loon (bijv. gelijkgestelde dagen).

Voor de berekening van het arbeidsvolume in termen van voltijdsequivalenten, wordt de verhouding berekend tussen de arbeidsprestaties (bezoldigde- en vakantieprestaties) van de werknemer t.o.v. de prestaties van de fictieve referentiepersoon voor een volledig kwartaal. Voor voltijdse werknemers gebeurt de berekening op basis van de prestaties uitgedrukt in dagen, voor deeltijdse werknemers op basis van prestaties uitgedrukt in uren.

Deze definitie van voltijdsequivalenten is niet gebaseerd op de in de arbeidsovereenkomst voorziene arbeidsduur maar op de aangegeven prestaties. Dit geeft beter het werkelijk gepresteerde arbeidsvolume weer, maar dit wordt vaak toch enigszins getemperd. Het overwerk in piekperiodes dat wordt gecompenseerd door inhaalrust in kalmere periodes waarbij deze op dat moment als bezoldigde dagen worden aangegeven is immers niet zichtbaar in de aangifte en dus ook niet in het arbeidsvolume in VTE. Het overwerk dat wel op het moment zelf wordt bezoldigd en dat voor voltijdse werknemers wordt

uitgedrukt in dagen of voor deeltijdse werknemers in uren, is wel aanwezig in het arbeidsvolume in VTE.

Ook is de notie bezoldigde dagen en -uren ruimer dan de werkelijk gepresteerde arbeidstijd. Zo vallen o.a. de wettelijke feestdagen onder de bezoldigde dagen evenals de vakantiedagen van de bedienden en ambtenaren. Verder worden afhankelijk van de hoedanigheid van de werknemer een aantal dagen van afwezigheid in het ene geval door de werkgever doorbetaald (en dus als bezoldigde dagen beschouwd) en in het andere geval gedekt door een vervangingsinkomen (en dus als gelijkgestelde dagen beschouwd). Dit kan tot een zekere vertekening leiden bij vergelijking tussen de verschillende groepen werknemers.

Vanaf 2011 werd een hervormde aangifte voor het overheidspersoneel ingevoerd, die het mogelijk maakt bepaalde werknemers die zich in bepaalde stelsels van inactiviteit bevinden te onderscheiden. Hierdoor worden een aantal 'prestaties', die nu wel afzonderlijk worden vermeld, niet langer opgenomen in het arbeidsvolume in vol-tijdsequivalenten. Het betreft hier voornamelijk de periodes van terbeschikkingstelling voorafgaand aan pensioen en de periode van terbeschikkingstelling vanwege ziekte.